

burgerlijke maatschappij te komen : haar drager zal het proletariaat zijn. Het artikel sluit met een paar opmerkingen over de analyse van de Franse Revolutie in de teksten na 1845.

De bundel is bijzonder stof- en leerrijk en biedt een mooi panorama van de receptie van de Franse Revolutie door de grote Duitse denkers. Mijn enig bezwaar is dat er geen of weinig loopbruggen tussen de bijdragen geslagen worden. Wat blijkt uit de verschillende essays, is de voorliefde van hun auteurs voor het jeugdwerk van de bestudeerde filosofen; de jeugdgedachte staat nog niet helemaal vast : men hoort reeds de klok luiden, zonder goed te weten waar de klepel hangt. Misschien hebben inderdaad jeugdt teksten en revoluties iets gemeenschappelijks : ze zijn beloften waarvan men niet weet of ze gehouden zullen worden.

Maurice WEYEMBERGH

WIENER KREIS

Thomas E. Uebel (ed.), *Rediscovering the Forgotten Vienna Circle*, Dordrecht/Boston/London, Kluwer, 1991, (Boston Studies in the Philosophy of Science, vol. 133) 326 blz., Hfl. 175. ISBN 0 7923 1276 7

Thomas Uebel koos tweeëntwintig reeds eerder verschenen essays van in totaal tien auteurs, en vertaalde ze uit het Duits. De hedendaagse bijdrage van de 'Oostenrijkse Neurath-school' aan de recente herontdekking van Neurath moet daarmee wereldwijd duidelijk worden. Dit kan ook filosofisch relevant zijn, want Otto Neurath anticepeerde met drie-vier decades de latere, vooral angelsaksische critici van het (neo-)positivisme en ging hier en daar zelfs verder dan dezen tot nu toe geraakten. Zo betoogt Uebel in zijn inleiding. Hij wijst er verder op dat de Amerikaanse lezing van de Wiener Kreis en van Neurath de brede achtergrond ontbeert, nodig voor een goed begrip ervan. Vooral daaraan wil dit boek verhelpen.

Deel I projecteert Neurath op 'de geschiedenis en de geschiedschrijving van wetenschap en filosofie'. Het gaat vooral over de Weense politieke en universitaire microkosmos van de jaren twintig en dertig, met de groeiende invloed van het nationaal-socialisme. De Wiener Kreis moest er aan ten onder gaan. De drie korte bijdragen van Rudolf Haller zijn eerder eenvoudig constaterend; ondermeer : de Oostenrijkse filosofen waren altijd al minder Duits-speculatief, veeleer realistisch, positief, concreet. Het essay van Friedrich Stadler over de toestand van de filosofie aan de Weense universiteit in deze politiek zwaar beladen jaren, is beter gedocumenteerd, maar louter historisch.

Het grote middendeel bekijkt Neurath als 'meta-theoreticus : epistemologie en methodologie'. Hierin vallen de bijdragen van Heiner Rutte gunstig op. Ze combineren vaak mooi een scherpe, vrij technische ontleding van vooral epistemologische aspecten van het denken van Neurath of van de Wiener Kreis in het algemeen, met nauwkeurige historische situeringen ervan (tegenstellingen binnen de kring, verbluffende vooraf-

spiegelingen van latere ontwikkelingen in de wetenschapstheorie enzomeer). Eerder populariserend en louter beschrijvend blijven ook hier Haller (er was al een eerste Wiener Kreis, vóór WO I; het Neurath-principe; pluralisme binnen de kring) en Stadler (ook over dat pluralisme). Eckehart Köhler beijvert zich om een Oostenrijkse filosofische traditie af te tekenen tegenover het 'obscurantisme' van de voor de gelegenheid versimpelde Duitse filosofie, van Kant en het idealisme vooral.

Paul Neurath over zijn vader als sociale wetenschapper (de Duitse sociologie moet leren geen 'Geisteswissenschaft' te willen zijn) en Karl H. Müller over ISOTYPE (Neuraths uitvinding van een beeld-statistiek) sluiten dit erg heterogene deel af.

Het derde deel, over Neurath als 'politicus van de kennis' (dit wil zeggen als volksopvoeder, schoolhervormer en samenlevingsopbouwer) is het meest homogene. Het laat ook de beste nasmaak, dank zij de studies van Johann Dvorak en vooral van Elisabeth Nemeth. Neurath licht hier in enkele goed gekozen trekken op als sociaal bewogen, linkse utopist, die ondermeer een 'natuur-economie' (waarin het abstracte geld niet de gemene maat van alles is) propageert en ISOTYPE gebruikt om sociaal-economische toestanden toen al erg pedagogisch te visualiseren.

Ueblers boek wil te veel bewijzen en weet niet te kiezen tussen initiatie en specialisatie. Rijkdom is geen kwestie van kwantiteit (niet minder dan tweeëntwintig artikelen, erg artificieel samengevoegd !). De rijkdom van de persoonlijkheid, de ideeën en de achtergronden van Neurath worden niet a priori recht gedaan door zoveel mogelijk thema's aan bod te laten komen, ook al gebeurt dat op een populariserende of soms gewoon vage en oppervlakkige wijze. De betere teksten zinken dan mee weg. Je verwacht dit niet van de prestigieuze reeks waarin het boek verschijnt.

En wat de filosofische draagwijdte van een 'herontdekking' betreft : Uebler vraagt zich in zijn inleiding niet af waarom zo lang zoveel 'vergeten' werd. Is het niet zo dat alleen wat de vinger legt op de wonden van de (filosofische) tijd in een lopende discussie wordt opgenomen ? Het gaat nooit om 'vergeten' in deze materie, omdat het niet over feiten gaat, maar wel over wat al of niet tot het *spreken* van een tijd kan behoren. Voor een 'herontdekking' geldt hier hetzelfde. Misschien had de inleiding het zicht hierop moeten openen, op een eigentijds spreken dus, dat uit-zich ont-dekkend zou zijn voor Neuraths vele geschriften.

Tenslotte nog dit : het boek bevat een zeer uitgebreide bibliografie en naamindex.

Wilfried GOOSSENS